

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Lasten kuuleminen ja lapsivaikutusten arviointi lainvalmistelussa

Laura Saarinen

Lasten ja nuorten ääni Euroopassa

Kick-off-tilaisuus 17.9.2021

Kaksi käsikirjaa.....

- ***Lasten kuulemisen käsikirja lainvalmistelijoille***
 - *Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:6*
 - ***Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille***
 - *Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:5*
- Käsikirjoilla tuetaan kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa
- Molemmat käsikirjat löytyvät valtioneuvoston julkaisuarkistosta sekä lapsistrategian sivuilta (www.lapsistrategia.fi)

Lasten kuulemisen käsikirja lainvalmistelijoille

- Kuulemisella tarkoitetaan mahdollisuutta kertoa oma näkemys, jonka lapsi muodostaa oman kokemuksensa, ymmärryksensä ja käytössään olevan tiedon varassa
- Käsikirjan taustalla:
 - ✓ Lapsistrategian linjaukset osallisuudesta
 - ✓ Lastensuojelulain muutos ja siihen liittyvä osallisuuspilotti lasten näkökulmien ja ajatusten tavoittamiseksi
 - ✓ Tavoitteena kehittää tapoja toteuttaa lasten ja nuorten kuuleminen lainvalmistelussa

Lähtökohdat lasten kuulemiselle

- Lapsistrategian valmistelun aikana toteutetut lasten kuulemiset osoittivat, että
 - ✓ Lapset haluavat kokea kuuluvansa yhteisöön,
 - ✓ haluavat kokea olevansa mukana,
 - ✓ haluavat tulla ymmärretyiksi ja saada tietoa siitä, mitä ympärillä tapahtuu,
 - ✓ vaikuttaa itseään koskeviin ja itselleen merkityksellisiin asioihin.
- Mahdollisuus vaikuttaa lainsäädäntöön saattaa vähentää tarvetta jälkikäteisten oikeusturvakeinojen käyttöön.

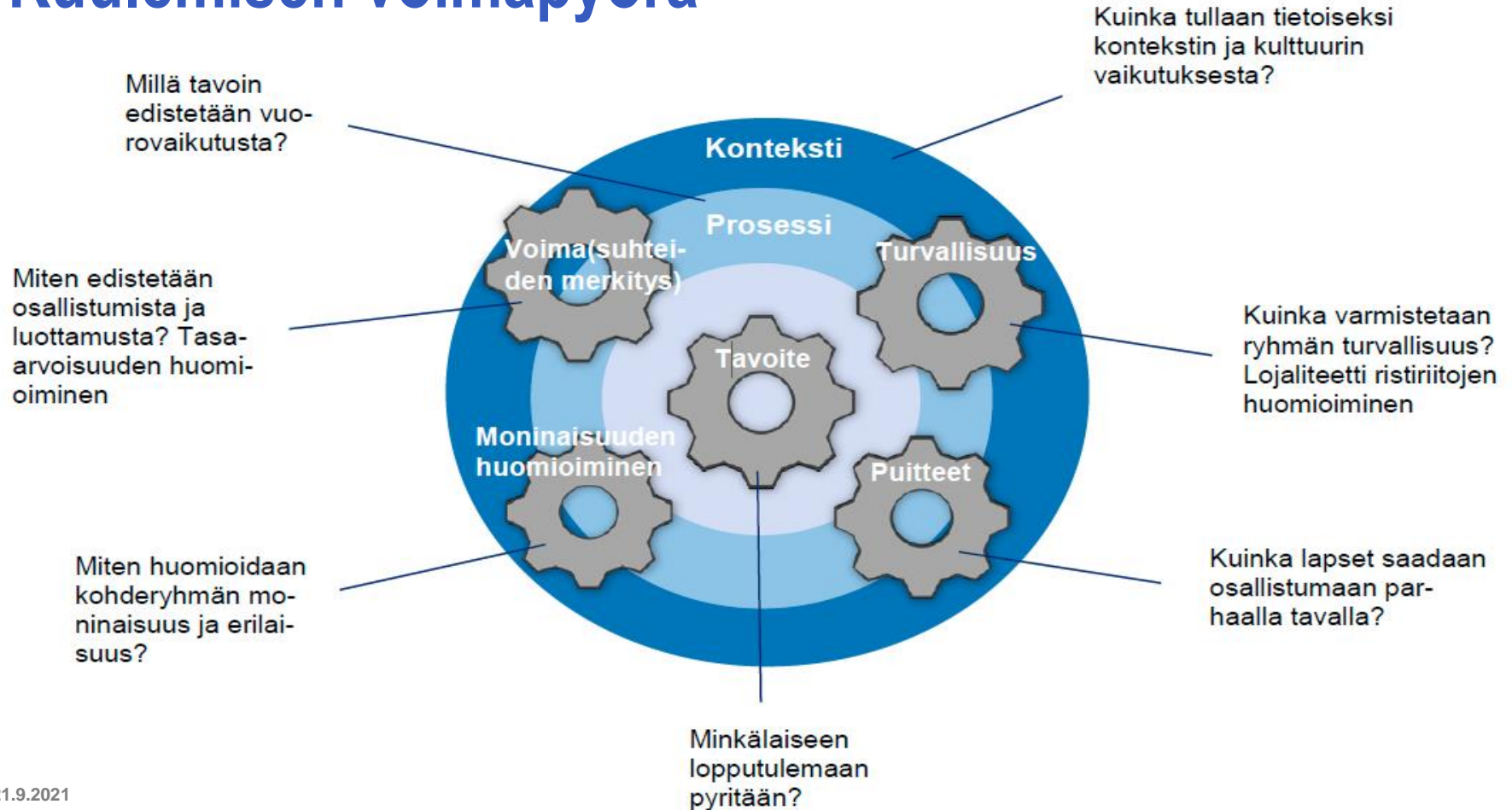
Lasten kuulemisten organisointi lainvalmistelussa 1/2

- Mahdollista toteuttaa lainvalmisteluprosessin eri vaiheissa
 - Voi olla osa lainsäädännön lapsivaikutusten arviointia, jota on jäsennetty ennakkoarviointiin, prosessiarviointiin ja jälki/seuranta-arviointiin.
 - Voi muodostaa lainvalmisteluprosessissa jatkuvan syklin, joissa esimerkiksi jälkikäteisarviointi ja seuranta vaikuttavat seuraavan hankkeen alkamiseen
- Merkityksellistä pohtia, millainen kuulemisen muoto ja laajuus on riittävä kuhunkin lainvalmistelun vaiheeseen
- Menetelmät valitaan *hankkeen* laajuuden, tavoitteiden ja tavoiteltavien osallistujien perusteella

Lasten kuulemisten organisointi lainvalmistelussa 2/2

- Mikä on riittävä ja tarkoituksenmukainen muoto, tapa tai paikka kuulemiselle
 - Omana toimintana, ostettuna toimintana tai sidosryhmien avulla
 - Kirjallinen lausunto (esim. koulut/päiväkodit)
 - Kuuleminen sovellusten avulla (esim. digiraati)
 - Kuulemistilaisuus lasten kanssa (erillinen tilaisuus)

Kuulemisen voimapyörä

Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille

Esa Iivonen (MLL) ja Kirsi Pollari
(LSKL)

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Käsikirjan pääasiallinen sisältö

- Vaikutusten merkittävyys- ja kokonaisarviot
- **Virkahenkilöiden näkemyksiä lapsivaikutusten arvioinnista lainvalmistelussa**
- Kehittämisehdotukset

Lapsen oikeudet ja hyvinvointitieto lapsivaikutusten arvioinnin perustana

- Perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3.1 artiklassa edellytetty lapsen edun ensisijaisuuden periaate
 - Lapsen edun tulee ohjata päätöksentekoa valmisteltaessa lapsia koskevaa tai heihin vaikuttavaa lainsäädäntöä
- Lapsivaikutusten arviointi on sisällytetty eri tavoin vaikutusten arviointia koskeviin ohjeistuksiin
 - Säädosehdotusten vaikutusten arviointi -oppaassa lapsivaikutusten arviointi kuuluu ohjeistuksessa luokkaan ”Muut yhteiskunnalliset vaikutukset”
 - Säädosvaikutusten arviointi ihmisiin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta -oppaassa tarkastellaan lapsivaikutusten arviointia omana kokonaisuutena

Lapsivaikutusten arvioinnin suurimmat haasteet virkamiesten mukaan 1/2

- **Kiireinen** aikataulu lainvalmistelussa.
- **Riittämättömät resurssit** lainvalmisteluun ja lapsivaikutusten arviointiin.
- **Puutteellinen tuki ja ohjeistus** lapsivaikutusten arviointiin lainvalmistelussa.
- Lapsivaikutusten arviointi ei toteudu koko lainvalmistelun prosessissa vaan **painottuu liiaksi prosessin loppuun**.
- Esityksen **välillisiä vaikutuksia** lapsiin ja nuoriin ei tunnisteta.
- Valmisteltavan asian **tietopohjaan** liittyvät puutteellisuudet.
- **Lasten ja nuorten näkemyksiä** ei ole selvitetty heitä koskevissa ja heihin vaikuttavissa asioissa.

Lapsivaikutusten arvioinnin suurimmat haasteet virkamiesten mukaan 2/2

- **Toimintakulttuuri** ministeriössä/yksikössä/osastolla, joka ei edistä lapsivaikutusten arviointia. Johdon sitoutuminen vaikutusten arvioinnin edistämiseen tärkeää.
- **Poliittiset päätökset ohjaavat liian tiukasti** valmisteluprosessia eikä lapsivaikutusten arvioinnissa saadulla tiedolla ole tosiasiallista merkitystä esityksen kannalta.
- Vaikutusten arvioinnista puuttuu **pidemmän perspektiivin näkökulma**. Seuranta-arviointia ei toteuteta.

Lasten kuuleminen osa lapsivaikutusten arviointia

Lasten ja nuorten kuulemisen tarkistuslista säädösvalmisteluun

- On vältettävä näennäistä kuulemista, joka rajoittaa lasten ja nuorten mahdollisuuksia ilmaista näkemyksiään tai joissa lapsia ja nuoria kuullaan mutta heidän näkemyksiään ei oteta asianmukaisesti huomioon. Lasten ja nuorten näkemyksiin on suhtauduttava kunnioittavasti ja ne on otettava vakavasti.
- Lasten ja nuorten kuulemisen mielekkyyden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi, kuulemisten on oltava osa ministeriöiden lainvalmisteluprosessia eikä yksittäinen kertaluonteinen tapahtuma.
- Kuulemismenettelyjen on oltava avoimia ja informatiivisia. Niissä on annettava tietoa lapsille ja nuorille sopivalla tavalla.
- Kuulemisen tulee olla vapaaehtoisesta. Lapsilla ja nuorilla tulee olla myös mahdollisuus keskeyttää osallistuminen.
- Asioiden, joista lapsia ja nuoria kuullaan, on oltava merkityksellisiä heidän elämässään.
- Kuulemisen ympäristöt ja työskentelytavat pitää mukauttaa lasten ja nuorten valmiuksia vastaaviksi.
- Kuulemisessa ei saa syrjiä ketään. Mahdollisuus osallistua on tarjottava yhdenvertaisella tavalla.

Kiitos!

Laura Saarinen

laura.saarinen@stm.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET